

УДК 373.5.091.113:005.95 (045)
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.65-2.6>

І. М. Дарманська

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто проблему формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти. Розкрито результати діагностування студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти щодо сформованості управлінської компетентності. Діагностичні дані отримано на основі визначення рівня обізнаності майбутніх фахівців щодо змісту ключових управлінських понять, оцінки потреби у формуванні управлінської компетентності, власної здатності до управління, сформованості окремих видів компетентностей за їхніми складовими частинами.

Представлено педагогічний експеримент, проведений із метою перевірки ефективності педагогічної системи формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент» у процесі неперервної професійної підготовки. Методологічна основа педагогічної системи побудована на концепції наступності та неперервності формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, законах, закономірностях, підходах, загальних і спеціальних принципах управління. Розроблена педагогічна система реалізовувалася через впровадження елементів структурно-функціональної моделі, загальних і спеціальних організаційно-педагогічних умов, інноваційних технологій, практичних методів і прийомів. Із метою перевірки ефективності створеної педагогічної системи дослідження охоплювало оцінювання рівня сформованості теоретичної та практичної складових частин управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти. На основі узагальнення визначено позитивні та негативні сторони процесу підготовки керівних кадрів для сфери освіти. Окреслено прогнозовані напрями покращення освітнього процесу за умови впровадження педагогічної системи у процес підготовки магістрантів зі спеціальності 073 «Менеджмент».

Доведено, що невід'ємними складовими компонентами управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти є етична, комунікативна, конфліктологічна, психологічна, загальногалузева, економічна, правова, предметно-методична, діагностична, навчальна, інформаційна, технічна компетентності, компетентність саморозвитку та продуктивної діяльності.

Ключові слова: підготовка, управлінець, управлінська компетентність, складові управлінської компетентності, майбутній керівник, управлінець, педагогічний експеримент.

Постановка проблеми. З огляду на внутрішні та зовнішні процеси перебудови та реорганізації освітньої сфери країни, сучасна система загальної середньої освіти потребує впровадження інновацій, що вплинуть на якість надання освітніх послуг. Головним суб'єктом відповідальності в даному процесі є керівник закладу загальної середньої освіти, від рішень якого залежить якість побудови освітнього середовища. Саме тому перед закладами вищої освіти стоїть завдання підготовки висококваліфікованого фахівця, здатного реагувати на новації, такого, що володіє управлінською компетентністю, складовими частинами якої є етична, комунікативна, конфліктологічна, психологічна, загальногалузева, економічна, правова, предметно-методична, діагностична, навчальна, інформаційна, технічна компетентності, компетентності саморозвитку та продуктивної діяльності. Це потребує врахування компетентнісного підходу в підготовці слухачів магістратури

зі спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка науковців управлінську компетентність розглядають як сукупність знань, умінь, навичок і особистісних якостей керівника (Л.І. Даниленко [1], В.М. Лугова [2], Д.О. Серіков [2], О.І. Шапран [3] та ін.). Діагностику підготовки майбутніх керівників здійснювали такі науковці, як Г.В. Єльнікова [4], В.І. Маслов [5] та ін.

Мета статті. Головна мета цієї роботи – проаналізувати результати діагностики сформованості управлінської компетентності студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент», що сприятиме створенню педагогічної системи й організаційно-педагогічних умов удосконалення процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. У межах констатувального експерименту проведено дослідження

стану сформованості управлінської компетентності у студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент». Констатувальний етап педагогічного експерименту організовано в листопаді – грудні 2017 р. на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Харківської гуманітарно-педагогічної академії, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, у ньому брали участь магістранти денної та заочної форм загальною кількістю 93 особи.

Також до експериментального дослідження залучено науково-педагогічних працівників, що забезпечують реалізацію освітнього процесу зі спеціальності 073 «Менеджмент» Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (16 осіб), Харківської гуманітарно-педагогічної академії (5 осіб), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (6 осіб), Житомирського державного університету імені Івана Франка (4 особи) та Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (5 осіб).

З науково-педагогічними працівниками проведено бесіди, під час яких обговорювались питання структурування змісту підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, виокремлення видів практик у підготовці магістрантів, відведення кількості годин на вивчення окремих дисциплін навчального плану, організації освітнього процесу. За результатами опитування нами виділено такі проблемні питання: необхідність структурування змісту підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти за напрямками виконуваних обов'язків директора; створення мотиваційного середовища серед магістрантів, що сприятиме формуванню інтересу до засвоєння освітніх дисциплін навчального плану; здійснення підготовки магістрантів із використанням інноваційних технологій, практичних форм і методів; залучення магістрантів до практичної управлінської діяльності.

Метою констатувального експерименту було визначення рівня обізнаності майбутніх фахівців щодо змісту ключових понять «управління закладом освіти», «управлінська компетентність керівника», «компоненти управлінської компетентності керівника», оцінки потреби у формуванні управлінської компетентності, власної здатності до управлінської діяльності, визначення змісту труднощів і чинників, що впливають на ефективність управлінської діяльності, зокрема, визначення шляхом самооцінювання магістрантів рівня сформованості окремих видів компетентностей за їхніми складовими частинами. Для реалізації цих завдань нами використано метод педагогічного анкетування, а отримані дані в результаті його проведення були оброблені відповідними методами математичної статистики, кореляцій-

ного, факторного, дисперсійного аналізів, лінійної моделі оцінки значущості досліджуваних показників, з урахуванням вимог науково-методичної літератури [6; 7; 8; 9; 10; 11].

Обробка даних і визначення оцінки рівня обізнаності, потреби і здатності до управлінської діяльності, сформованості управлінської компетентності здійснювались відповідно до логіки етапів організації констатувального експерименту. На першому етапі здійснювалась обробка первинних даних анкетування – підрахунок відповідей, цифрова їх кодифікація, визначення відсоткового розподілу за розділами анкети за кожним питанням. На другому етапі проводилась рейтингова оцінка компетентностей, які, на думку магістрантів, створюють пріоритетний базис ефективної управлінської діяльності, труднощів і чинників, які впливають на якість і результативність роботи керівника. На третьому етапі визначались основні описові статистики досліджуваних показників, вид розподілу агрегованих показників (сукупність відповідей респондентів у відсотковому виразі), здійснювався розрахунок коефіцієнтів кореляції «тау Кендалла», дисперсійний аналіз Фрідмана, коефіцієнтів конкордації Кендалла, проводився факторний аналіз за методом головних компонент з обертанням «varimax» із метою зменшення розмірності вихідних даних і встановлення найбільш вагомих чинників впливу на ефективність управлінської діяльності за результатами педагогічного анкетування магістрантів.

Реалізація вищеозначених завдань відбувалась із використанням комп'ютерних математико-статистичних комплексів IBM SPSS Statistics 23 [6; 10], програми Microsoft Excel 2016, з урахуванням вимог спеціальної літератури [9].

Як ми зазначали, у констатувальному педагогічному експерименті брали участь магістранти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії загальною кількістю 47 осіб, що дозволяє говорити про те, що вибірка є достатньо репрезентативною та достатньою для апроксимації результатів дослідження на всю генеральну сукупність. Згідно із проведеними розрахунками, з урахуванням рекомендацій наукової літератури [9] та даних Міністерства освіти і науки України щодо загальної кількості магістрантів зі спеціальності «Менеджмент», яка становить орієнтовно 10 000 осіб, достатньою за кількістю є вибірка із 47 осіб для отримання результатів із точністю 95%, з похибкою 12%, а для заданої нами кількості анкетованих (47 осіб) довірчий інтервал за рівнем значущості 95% становить $\pm 12,01\%$.

У першому розділі анкети поставлено завдання щодо визначення магістрантами змісту визначальних понять управлінської діяльності керівника закладу освіти, а саме: «управління закладом освіти», «управлінська компетентність керів-

ника», «компоненти управлінської компетентності керівника закладу освіти». Як свідчать результати обробки первинних даних, абсолютно не розуміють змісту понять «управління закладом освіти» 27,7% опитаних; «управлінська компетентність керівника» – 36,2%; «компоненти управлінської компетентності керівника закладу освіти» – 17,7%. Більш поглиблений контент-аналіз встановив, що 48,9% магістрантів однією зі змістоутворювальних ознак усіх трьох понять вважають «мати гарні відносини з колективом», 31,9% магістрантів вважають, що всім трьом поняттям притаманна ознака «усебічна розвиненість і компетентність», а 25,5% магістрантів вважають, що провідною ознакою в цих поняттях є «організація і контроль освітнього процесу». Усе вищезазначене свідчить про те, що магістранти не мають чіткого уявлення про зміст цих понять, не виокремлюють якісні відмінні ознаки кожного з них, а наведені ними дефініції мають фрагментарний і поверхневий характер їх розуміння. Це достовірно підтверджується проведеними розрахунками Q-критерію щодо відмінностей кількості відповідей, адже в сукупності відповіді, які збігалися за змістом з усіх трьох питань і повного нерозуміння їхньої сутності, становили загалом 76%, а решта відповідей, які можна охарактеризувати як, хоч фрагментарне, але наближене до правильного розуміння змісту вищезначених понять, становить лише 24%, а значення Q-критерію на рівні значущості 1,64 становить –13,8717, що свідчить про достовірну більшість неправильних відповідей магістрантів, отже, наявність у групі більшості магістрантів, які не орієнтуються у змісті та сутності визначальних понять управлінської діяльності.

Другий і третій розділи анкети були присвячені питанням щодо оцінювання магістрантами потреби у формуванні управлінської компетентності та власної здатності до управління закладом освіти. Високим рівнем потреби щодо формування управлінської компетентності характеризується 40,4% опитаних, 36,2% висловили достатній рівень потреби, що в сукупності становить приблизно 77% магістрантів проти 23%, які мають середній і низький рівні потреби у формуванні управлінської компетентності. Показник Q-критерію на рівні значущості 1,64 становить 8,1118, що дозволяє стверджувати, що більшість магістрантів усвідомлюють значення і необхідність формування управлінської компетентності для здійснення в майбутньому ефективної професійної діяльності. Також варто зазначити, що 17% магістрантів вважають, що вони мають високий рівень готовності і здатності до управління закладом освіти, 38,3% опитаних вважають, що вони готові до здійснення управлінської діяльності на достатньому рівні, і лише 21,2% студентів більш реалістично оцінили свої можливості, адже

зазначили, що мають низький рівень готовності, або не визначились з оцінкою власних можливостей. Значення Q-критерію 1,3678 на рівні значущості 1,64 свідчить про те, що достовірно неможливо встановити різницю в оціночних судженнях магістрантів щодо їхньої власної готовності до здійснення управлінської діяльності, також, заважаючи на результати першого розділу анкети, доцільно припустити, що більшість магістрантів необ'єктивно оцінюють власні можливості і рівень готовності до здійснення управлінської діяльності, значно завищуючи власну самооцінку, що, у свою чергу, потребує врахування таких особливостей мотиваційно-рефлексивних настанов під час розроблення навчальних технологій і моделей підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти.

Наступним завданням анкети було з'ясування ставлення магістрантів до доцільності і важливості формування певних видів управлінських компетентностей. Рейтингова оцінка відсоткового розподілу відповідей магістрантів переконливо свідчить, що більшість опитаних вважають, що найбільш пріоритетним завданням є формування комунікативної компетентності (14,3%), другою і третьою за значущістю магістранти вважають етичну (10,4%) та навчально-інформаційну (10%). Варто відзначити, що найнижчий пріоритет магістранти надали діагностичній компетентності (2,6%), технічній (3%) і економічній (4,3%), що свідчить про нерозуміння змісту і сутності діяльності керівника закладу освіти за цими напрямками, причиною якого, на нашу думку, є наявність у більшості магістрантів педагогічної освіти, яка не передбачає ґрунтовної підготовки із циклів правових, економічних, управлінських тощо дисциплін. Усе вищенаведене дозволяє констатувати необхідність приділення значної уваги включенню відповідних навчальних дисциплін і практикумів до них у модель підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти.

У п'ятому розділі анкети стояло завдання визначення магістрантів щодо важливості і значущості наявних перешкод в їхній майбутній управлінській діяльності. Загалом на розсуд магістрантів представлено 27 можливих перешкод, які відображали зміст певного напрямку, функції, чинника управлінської діяльності. На думку більшості магістрантів, провідною перешкодою на шляху до ефективної управлінської діяльності є відсутність практичних умінь (16,4%), що, на наш погляд, потребує посилення саме практичної складової частини у процесі підготовки магістрантів до майбутньої професійної діяльності, яку доцільно здійснювати впродовж усього періоду навчання у вигляді інтегрованого курсу, який має кореспондувати зі змістом усіх навчальних дисциплін навчального плану. Другою і третьою за значущістю перешкодами

визначено низький рівень теоретичної обізнаності (9,1%) та низький рівень оволодіння правовою базою (8,5%). Найменшими перешкодами, на думку магістрантів, є неспроможність швидко реагувати на зміни в законодавстві (0,6%), недостатній рівень володіння інформаційними технологіями (0,6%), відсутність прагнення до саморозвитку (0,6%). Такий розподіл оцінок магістрантів щодо пріоритетності перешкод, на нашу думку, пояснюється тим, що вони усвідомлюють наявність у них певних проблемних питань щодо готовності до професійної діяльності, як-от: відсутність практичного досвіду, низький рівень теоретичної і правової підготовки тощо, з одного боку, а з іншого, наявність достатньо високої мотивації до навчання зумовлює низьку оцінку перешкоди відсутності прагнення до саморозвитку. Це дозволяє оптимізувати зміст навчального плану і навчальних дисциплін, які мають забезпечити ефективне усунення наявних перешкод до здійснення ефективної управлінської діяльності майбутніми керівникам закладів освіти.

У наступному розділі анкети магістрантам пропонувалось визначити й оцінити вагомість чинників, що впливають на ефективність управлінської діяльності. Запропоновано п'ятнадцять чинників, які необхідно було проранжувати за п'ятнадцятибальною шкалою, що була поділена на три якісні рівні з ваговими коефіцієнтами: велике значення (0,5), достатнє значення (0,3), низьке значення (0,2). На думку магістрантів, найбільш вагомим чинником із загальною сумою балів 38,5 впливу на ефективність управлінської діяльності є вміння організувати навчальний процес, наступними за значущістю є: володіння методологією управлінської компетентності (37,7 балів); володіння правовою інформацією з управління закладом освіти (36,8 балів); обізнаність у міжнародному законодавстві в галузі освіти (34,9 балів) тощо. Деяко меншу кількість балів надано таким чинникам, як: наявність етичних якостей і спілкування з колективом (31,3); здійснення контролю за фінансово-економічною діяльністю (31,9); уміння організації господарської діяльності (32,1). Варто зазначити, що всі чинники набрали понад тридцять балів і досить рівномірно розподілились у діапазоні 31,3–38,5 балів, що переконливо свідчить про їхню вагомість, на думку магістрантів.

Як свідчать результати дисперсійного аналізу Фрідмана та значення коефіцієнту конкордації Кендалла (0,10125), висловлені магістрантами оціночні судження з даного розділу анкети характеризуються низькою мірою узгодженості, що може пояснюватись відсутністю в магістрантів практичного досвіду та необхідного рівня знань у сфері управлінської діяльності. Також варто зазначити, що кореляційний аналіз засвідчив відсутність наявності сильних (0,8–1) і достатньо силь-

них (0,6–0,79) достовірно значущих кореляційних зв'язків між окремими чинниками, що дозволяє констатувати факт необхідності їх урахування як окремих факторних складників, що впливають на оптимальність змісту навчальних програм із передбаченням у них відповідних засобів і методів, програмних технологій у навчальному процесі, спрямованих на нівелювання їхнього негативного або посилення позитивного впливу.

Факторний аналіз, відповідно до завдань констатувального експерименту, використовувався для відбору й уніфікації інформації, основним завданням яких є групування досліджуваних чинників за основними відмінностями, з'ясованими під час кореляційного аналізу. Це дозволило сформувати агрегатні змінні шляхом скорочення вихідного масиву даних і отримати їх оптимізовану структуру, а також встановити ті з них, які найбільшим чином у сукупності впливають на ефективність формування компетентностей управлінської діяльності в майбутніх керівників закладів освіти.

До факторного аналізу включено всі п'ятнадцять перемінних, які були інтерпретовані як чинники впливу на ефективність управлінської діяльності, і, як свідчать результати тесту Kaiser – Meyer – Olkin та критерій сферичності Barletta, вибірка для проведення факторного аналізу є прийнятною (КМО: 0,689 – достатня адекватність; $p < 0$). Проведений факторний аналіз дозволив виокремити п'ять чинників за даними анкетування магістрантів, які істотно впливають на ефективність управлінської діяльності, із сукупною пояснюваною дисперсією 78,43%. Перший фактор утворили перемінні, які, на нашу думку, більше характеризують технологічні управлінські процеси із внеском до сукупної дисперсії 22,57%, і які впорядковані нами за факторним навантаженням: здійснення контролю за фінансово-економічною діяльністю (0,925), володіння навичками створення іміджу закладу освіти (0,908), володіння методологією управлінської компетентності (0,837), уміння запроваджувати інноваційні системи (0,704), обізнаність у міжнародному законодавстві в галузі освіти (0,454). Другий фактор із внеском до сукупної дисперсії 16,14% утворений чинниками, які більшою мірою характеризують процеси й ефективність управлінської діяльності керівника педагогічним і учнівським колективами, а саме: уміння організувати навчальний процес (факторне навантаження 0,901), володіння правовою інформацією з управління закладом освіти (0,894), наявність етичних якостей і спілкування з колективом (0,568). Третій фактор із внеском до сукупної пояснюваної дисперсії 15,91% утворили такі чинники: володіння інформаційними технологіями (0,83) та спроможність захищати результати

інтелектуальної діяльності (0,761), що дозволяє інтерпретувати їх як технологічно-інформаційний чинник. Четвертий фактор із внеском у 13,64% до пояснюваної дисперсії утворили такі три чинники: уміння створити умови з охорони праці в закладі (0,816), уміння здійснювати контроль за організацією методичної роботи (0,687), уміння організації господарської діяльності (0,623), що дозволяє його інтерпретувати як чинник організаційних умінь і навичок. Останній, п'ятий фактор із внеском у сукупну дисперсію 10,17% утворили два чинники, як-от: уміння уникати конфліктні ситуації та виходити з них (0,922), наявність навичок управління виховним процесом (0,547), який доцільно визначити як комунікативно-виховний чинник. Отже, проведений факторний аналіз дозволив виокремити п'ять чинників, які доцільно врахувати в моделі підготовки майбутніх керівників закладів освіти із пріоритетним забезпеченням кількості навчального часу на дисципліни, які є провідними за змістом у формуванні відповідних видів компетентностей управлінської діяльності і які мають бути узгоджені зі змістом відповідних чинників за їхньою значущістю.

У наступному і заключному розділі анкети завданням було визначення рівня сформованості окремих компонентів (складники) видів компетентностей на основі самооцінювання магістрантів. Найвищим рівнем розвитку магістранти характеризували в себе такі складові частини здоров'язберігаючої компетентності: забезпечення проходження обов'язкових медичних оглядів (33,2 балів), ведення документації з організації безпечних і нешкідливих умов праці (31,7 балів) та організації заходів з охорони праці (28,5 балів).

Магістранти вважають, що на високому і достатньому рівні в них сформовані здатність до визначення напрямів розвитку закладу освіти та створення програми діяльності закладу освіти відповідно до визначеної стратегії розвитку (по 30,9 балів), що є складовими частинами компетентності продуктивної діяльності.

Узагальнюючи отримані в результаті проведеного констатуючого експерименту дані, варто зазначити, що, на думку магістрантів, у них найкраще сформовані етична компетентність (33,8 балів), психологічна компетентність (32,9), інформаційна компетентність (32,7), а потребують більш поглибленої підготовки для формування діагностичної (28,5), економічної та комунікативної (по 28,9 балів), навчальної (29) компетентностей, оволодіння навичками саморозвитку і самоосвіти (29 балів).

Висновки і пропозиції. Результати діагностування свідчать про необхідність створення педагогічної системи формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів

загальної середньої освіти та її впровадження у практику функціонування закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент».

Аналіз результатів проведеного діагностування дає можливість говорити про необхідність впровадження організаційно-педагогічних умов педагогічної системи формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, до яких відносимо загальні: 1) створення програмного забезпечення спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», що передбачає оволодіння магістрантами компетентностями, необхідними для реалізації управлінських функцій; 2) реалізація міждисциплінарної інтеграції на рівнях «бакалавр» – «магістр» та «магістр» з урахуванням наступності та неперервності; 3) адаптація теоретичного програмного матеріалу до практичної управлінської діяльності, створення умов для власної самореалізації як керівника, а також спеціальні: 1) формування позитивної мотивації до необхідності формування управлінської компетентності, створення на цій основі мотиваційного середовища; 2) формування ціннісних орієнтирів у власній самореалізації з позиції керівника закладу загальної середньої освіти.

Тому перспективним напрямом досліджень є аналіз позитивних і негативних тенденцій впровадження цього процесу у практику функціонування закладу вищої педагогічної освіти.

Список використаної літератури:

1. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті. Київ : Шкільний світ, 2007. 120 с.
2. Лугова В.М., Серіков Д.О. Мотивація саморозвитку та управлінська компетентність керівників підприємства. URL: <http://ea.donntu.org:8080/jspui/bitstream/123456789/20791/1/84-86.pdf> (дата звернення: 19.05.2019).
3. Шапран О.І. Технології формування управлінської компетентності майбутніх керівників у системі післядипломної педагогічної освіти. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2014/251-239-29.pdf> (дата звернення: 18.03.2019).
4. Єльнікова Г.В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2005. 443 с.
5. Маслов В.І. Концептуальні засади побудови змісту і структури орієнтованої моделі функціональної компетентності керівників навчальних закладів. URL: http://lib.iitta.gov.ua/6925/1/Концеп._зас.побуд.змісту_i_структ.моделі.pdf (дата звернення: 10.05.2019).

6. Бююль А. SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей. Пер. с нем. Санкт-Петербург : ООО «ДиаСофтЮП», 2005. 608 с.
 7. Кобзарь А.И. Прикладная математическая статистика. Для инженеров и научных работников. Москва : Физматлит, 2006. 816 с.
 8. Кулинич О.І., Кулинич Р.О. Теорія статистики. 4-те вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2009. 311 с.
 9. Статистика для менеджеров с использованием Microsoft Excel / Д.М. Левин и др. Пер. с англ. 4-е изд. Москва : Издательский дом «Вильямс», 2004. 1312 с.
 10. Наследов А.Д. SPSS: компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках. Санкт-Петербург : Питер, 2005. 416 с.
 11. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. Москва : Омега-Л, 2007. 567 с.
-

Darmanska I. The diagnostics of shaping the management competence of the future principals of institutions of comprehensive education

The problem of formation of managerial competence of the future managers of comprehensive educational institutions has been studied in the article. The present article gives a detailed analysis of the diagnostics of postgraduates regarding shaping the management competence. The diagnostic data were collected based on determination of a level of awareness of future specialists in terms of the use of key management notions, evaluation of necessity in shaping the management competence, personal managerial skills, shaping individual kinds of competence according to its compounds.

The article presents a pedagogical experiment conducted to verify the effectiveness of the pedagogical system of forming the managerial competence of future managers of institutions of general secondary education on specialty 073 "Management" in the process of continuous professional training. The methodological basis of the pedagogical system is based on the concept of succession and continuity of the formation of managerial competence of future managers of institutions of general secondary education, laws, rules, approaches, general and special principles of management. The developed system was implemented through the introduction of elements of the structural-functional model, general and special organizational and pedagogical conditions, innovative technologies, practical methods and techniques. The research covered estimation of the level of formation of the theoretical and practical components of managerial competence of future managers of institutions of general secondary education to check the effectiveness of the created pedagogical system. On the basis of generalizing, positive and negative sides of the process of preparation of managerial personnel for the sphere of education have been determined. The predicted directions of improving the educational process under the condition of introduction of the pedagogical system into the process of training undergraduates in the specialty 073 "Management" have been outlined.

It is proved that the integral components of managerial competence of the future managers of institutions of general secondary education are ethical, communicative, conflictological, psychological, general, economic, legal, subject-methodical, diagnostic, educational, informational, technical competences, competence of self-development and productive activity.

Key words: *preparation, manager, management competence, compounds of management competence, future principal, manager, pedagogic experiment.*